

ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้าน
ไทย-สหภาพยุโรป

Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation
Agreement

วราภรณ์ จุลปานนท์¹

Waraporn julpanont

warajul@gmail.com

Received: 01/04/66 Revised: 24/04/66 Accepted: 24/04/66

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านระหว่างไทยกับสหภาพยุโรป ความเป็นมาของข้อตกลงดังกล่าวโดยใช้แนวคิดกฎหมายระหว่างภูมิภาคและความตกลงทวิภาคีเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านไทย-สหภาพยุโรป หรือพีซีเอเป็นความร่วมมือทวิภาคีที่ส่งเสริมการเจรจาทางการเมืองที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญของโลก และยังขยายขอบเขตความร่วมมืออย่างกว้างขวางในทุกมิติของนโยบาย เช่น สิ่งแวดล้อม การพลังงาน การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ การขนส่ง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การค้า การว่างงาน และการสังคม สิทธิมนุษยชน การศึกษา การเกษตร การต่อต้านการก่อการร้าย การต่อต้านคอร์รัปชัน อาชญากรรมข้ามชาติ การอพยพ และวัฒนธรรม ความเป็นกลางของความตกลงดังกล่าวเริ่มต้นจากความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคอาเซียน-สหภาพยุโรป ตั้งแต่ ค.ศ.1978 และทั้งสองฝ่ายได้เริ่ม

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

กระบวนการเจรจาความตกลงพีซีเอ เมื่อ ค.ศ.2004 และบรรลุผลใน ค.ศ.2022 ความตกลงพีซีเอจะช่วยกำหนดทิศทางการความสัมพันธ์ไทย-สหภาพยุโรปให้ก้าวหน้าดีขึ้นในอนาคตอันใกล้

คำสำคัญ : ความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านไทย-สหภาพยุโรป; ภูมิภาคนิยระหว่างภูมิภาค; ความตกลงทวิภาคี

Abstract

In this article, the researcher focuses on Thailand - EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement (PCA), its background by using the concept of inter-regionalism and bilateral agreement as framework for analysis. Finding show that the PCA will enhance the political dialogue in a wide number of policy areas such as environment, energy, climate change, transport, science and technology, trade, employment and social affairs, human right, education, agriculture, counter-terrorism, the fight against corruption and organized crime, migration and culture. The background of the PCA began from inter-regional relationship between ASEAN and European Union in 1978. The two parties began a process of PCA in 2004 and ended in 2022. The PCA will positively shape Thailand-European Union relations in the near future.

Keywords: Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement, inter-regionalism; bilateral agreement

บทนำ

ไทยและสหภาพยุโรปได้ลงนามในความตกลงความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านไทย-สหภาพยุโรป (Thailand-EU Comprehensive Partnership and Cooperation Agreement: Thai-EU PCA) เมื่อ 14 ธันวาคม 2022 ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-อียู (ASEAN-EU Summit) ที่บรัสเซลส์ ราชอาณาจักรเบลเยียม ในวาระครบรอบ 45 ปี ความสัมพันธ์ ASEAN-EU (รัฐบาลไทย, 2565) ซึ่งได้เริ่มต้นความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค (Inter-regionalism) ต่อกันเมื่อ ค.ศ.1978 กรอบความตกลง Thai-EU PCA จึงเป็นเหตุการณ์สำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคดังกล่าว เพราะเป็นความตกลงที่ครอบคลุมความร่วมมือด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมในทุกระดับ ทั้งระดับทวิภาคี ระดับภูมิภาค และระดับพหุภาคี ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้เกิดการขยายตัวของความร่วมมือในด้านดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น จนอาจพัฒนาไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-สหภาพยุโรปในอนาคตต่อไป

ภูมิภาคนิยมระหว่างภูมิภาคในแนวคิดของ Katzenstein และ Shiraishi

Hu (2009) ได้กล่าวถึงแนวคิดระหว่างภูมิภาค (Inter-regionalism) ของ Perter Katzenstein และ Tukashi Shiraishi ว่าหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหรือสถาบันของ 2 ภูมิภาคที่มีพัฒนาการห่างไกลกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษา ซึ่งอาจทำข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างกัน หรือ สหภาพศุลกากรหรืออาจเป็นความสัมพันธ์ที่ยืดหยุ่นที่ติดต่อกัน

โดยการเจรจาที่หลากหลาย เช่น ความร่วมมือในกรอบที่ประชุมสุดยอดเอเชีย-ยุโรป หรือเอเชีย (The Asia-Europe Meeting-ASEM) เป็นต้น

ความตกลงทวิภาคี

CFI Team (2022) ได้ให้ความหมายความตกลงทวิภาคีหรือ Bilateral Agreement ไว้ว่าคือความตกลงระหว่างฝ่ายหรือระหว่างรัฐ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีการขาดดุลการค้าให้น้อยที่สุด โดยความตกลงทวิภาคีมีหลากหลายแตกต่างกันไปตามรูปแบบ ขนาด ขอบเขต และประเทศที่มีพันธกรณีกับความตกลงดังกล่าว ซึ่งการจัดทำความตกลงทวิภาคีอาจใช้เวลายาวนานกว่าจะบรรลุผล เพราะมีหลายปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำความตกลงดังกล่าว ดังนั้น จึงไม่มีมาตรฐานด้านเวลาในการทำความตกลง นอกจากนี้ความตกลงทวิภาคียังมีจุดประสงค์ด้านนโยบายและการเพิ่มขึ้นของความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกด้านการค้าระหว่างประเทศ ในประเด็นที่ตกลงกัน ด้วยเหตุนี้ความตกลงทวิภาคีด้านการค้าจะนำไปสู่การเข้าสู่ตลาดของสินค้าระหว่างกัน จนทำให้ปริมาณการค้าเพิ่มมากขึ้น ช่วยให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความตกลงทวิภาคียังมีความง่ายในการทำความตกลงมากกว่าการทำความตกลงพหุภาคี อีกทั้งยังขยายตลาดใหม่ๆ ให้กับบริษัทของประเทศในความตกลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะทำให้ผู้บริโภคได้ซื้อสินค้าในราคาที่ต่ำลงจากการเอื้ออำนวยและลดอุปสรรคการค้าของความตกลงของทั้งสองฝ่าย

หลักการสำคัญของ PCA

PCA หรือความตกลงทวิภาคีที่กำหนดทิศทางการร่วมมือระหว่าง ไทย-สหภาพยุโรปบนผลประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมการเจรจาทางการเมืองที่เกี่ยวกับประเด็นสำคัญของโลก ดังนั้น PCA จึงขยายขอบเขตความร่วมมือให้ทั้งสองฝ่ายได้ใกล้ชิดกันมากขึ้นในทุกมิติของนโยบาย เช่น ด้านสภาพแวดล้อม พลังงาน ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การขนส่ง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การค้า การจ้างงาน ปัญหาสังคม สิทธิมนุษยชน การศึกษา การเกษตร การลดอาวุธ การก่อการร้าย ความมั่นคงด้านไซเบอร์ การต่อต้านคอร์รัปชัน อาชญากรรมข้ามชาติ การอพยพ และวัฒนธรรม (Grow our Business, 2022) หัวใจสำคัญของ PCA คือการส่งเสริมศักยภาพและขีดความสามารถด้านการแข่งขันของไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และกระแสนวัตกรรมโลก อีกทั้งยังส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้าการลงทุน นโยบายเศรษฐกิจการคลัง มาตรการสุขอนามัยพืช และระบบอาหารที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับการร่วมมือด้านเสรีภาพ นิติธรรม ความมั่นคงยุติธรรมและความเสมอภาคทางเพศ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัว

สำหรับกลไกที่ติดตามกรอบความตกลงการเจรจา PCA จะมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม (Joint-Committee) ระหว่างไทย-สหภาพยุโรป เพื่อพิจารณา ทบทวนการปฏิบัติตามความตกลง การตีความ กลไกรับข้อพิพาทจะกระทำตามหลักสากลตามกฎหมายโดยเปิดโอกาสให้ทั้ง 2 ฝ่ายได้หารือเพื่อหาทางออกที่เห็นพ้องต้องกันภายใต้กลไกคณะกรรมการร่วมต่อไป

ภูมิหลัง

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-สหภาพยุโรปจนมาถึงการลงนามความตกลง PCA ในปลายปี 2022 นี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความสัมพันธ์ในกรอบอาเซียน-สหภาพยุโรป หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค (inter-regionalism) ที่แบ่งได้เป็น 4 ระยะคือ (Schroeder, 1993)

1. **ระยะแรก** (ระหว่างปี ค.ศ.1967-1972) โดยในห้วงระยะเวลานี้ทั้งสหภาพยุโรป (ประชาคมยุโรปในขณะนั้น) และอาเซียนยังไม่มีนโยบายต่อกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ เป็นช่วงที่อาเซียนกำลังสร้างความเป็นปึกแผ่นภายในกลุ่ม ขณะเดียวกับที่ทางสหภาพยุโรปก็ได้ให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ลำดับแรกกับกลุ่มประเทศแอฟริกา และประเทศแถบแคริบเบียน และหากพิจารณาแล้วจะพบว่าคำประกาศกรุงเทพฯ ปี ค.ศ.1967 (The Declaration of Bangkok, 1967) ของอาเซียนก็ได้ระบุว่า อาเซียนปรารถนาที่จะร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ เช่นเดียวกับกลุ่มเศรษฐกิจส่วนภูมิภาค ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในความเป็นจริงแล้วนโยบายประการหนึ่งของอาเซียนก็คือ การแสวงหาความร่วมมือกับสหภาพยุโรปนั่นเอง

2. **ระยะที่สอง** (ห้วงปี ค.ศ.1972) ระยะนี้เป็นห้วงเวลาสำคัญเพราะเป็นจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรปโดยตรงอย่างเป็นทางการ (ก่อนหน้านี้ใน ค.ศ.1971 สหภาพยุโรปได้ให้สิทธิพิเศษทางศุลกากรทั่วไปแก่ประเทศสมาชิกอาเซียนแล้ว เป็นการเอื้ออำนวยให้อาเซียนส่งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเข้าไปขายในสหภาพยุโรป โดยสะดวกขึ้นคือไม่ต้องเสียภาษีหรือเสียในอัตราต่ำ) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มภูมิภาคทั้งสอง สถาปนาความสัมพันธ์ดังกล่าวก็คือ การที่อังกฤษซึ่งเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป (ประชาคมยุโรปใน

ขณะนั้น) ดังนั้น อุตสาหกรรมอังกฤษ เช่น สิงคโปร์ มาเลเซีย ซึ่งก็เป็นสมาชิกอาเซียนในปัจจุบันเกรงว่าตนจะสูญเสียสิทธิพิเศษต่างๆ ที่จะได้รับจากกลุ่มเครือจักรภพ เมื่ออังกฤษเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปแล้ว จึงขอให้สหภาพยุโรปพิจารณาเรื่องนี้ ซึ่งทางสหภาพยุโรปได้แก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยการออกแถลงการณ์ว่าจะแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ซึ่งผลการดำเนินการยังผลให้กลุ่มประเทศอาเซียนทั้งหมดได้รับประโยชน์จากการติดต่อทางการค้าระหว่างกันไม่เฉพาะแต่มาเลเซีย หรือสิงคโปร์ที่เป็นอุตสาหกรรมของอังกฤษเท่านั้น

หลังจากนั้นอาเซียนจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการอาเซียน ณ บรัสเซลส์ (ASEAN Brussels Committee) คณะกรรมการชุดนี้จึงเป็นคณะกรรมการชุดแรกของอาเซียนที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายนอกกลุ่มภูมิภาค ประกอบด้วยคณะผู้แทนทางการทูตของประเทศสมาชิกอาเซียนประจำสหภาพยุโรปที่บรัสเซลส์ คณะผู้แทนทางการทูตนี้มีภารกิจสำคัญในการประสานงานกับสหภาพยุโรป-อาเซียนเป็นครั้งแรก โดยมีคณะกรรมการสิทธิการของสหภาพยุโรปรับผิดชอบด้านวิเทศสัมพันธ์ร่วมประชุมด้วย เมื่อ พฤศจิกายน ค.ศ.1978 ที่บรัสเซลส์ เบลเยียม ต่อมาใน ค.ศ.1979 สหภาพยุโรปได้ตกลงใจเปิดสำนักงานคณะผู้แทนของคณะกรรมการยุโรปที่กรุงเทพฯ มีภารกิจสำคัญในการประสานงานติดต่อกับประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้ทั้งสองภูมิภาคมีช่องทางประสานประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

3. ระยะที่สาม (เริ่มตั้งแต่ ค.ศ.1980 เป็นต้นไป) เป็นช่วงเวลาที่มีความสัมพันธ์ก้าวหน้ามีการลงนามในความตกลงการค้า เศรษฐกิจ และการพัฒนากับอาเซียน หรือ European Community-ASEAN Agreement ซึ่งความ

ตกลงนี้ถือเป็นความตกลงอย่างเป็นทางการฉบับแรกของทั้งสองฝ่าย เมื่อ 7 มีนาคม ค.ศ. 1980 และทำให้ภูมิภาคทั้งสองขยายปริมาณการค้าระหว่างกันได้เพิ่มมากขึ้น ภายหลังความตกลงนี้มีผลบังคับใช้ใน ค.ศ. 1981

4. ระยะที่ 4 (ค.ศ. 1994) เป็นห้วงหัวเลี้ยวหัวต่อของความสัมพันธ์อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของภูมิภาคทั้งสอง เพราะในห้วงเวลานี้อาเซียนได้กลายเป็นภูมิภาคที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้นจนอยู่ในขั้นที่พึ่งตนเองได้ ขณะที่ทางสหภาพยุโรปเองก็เริ่มเห็นว่ารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพยุโรป-อาเซียนควรจะเปลี่ยนจากความสัมพันธ์แบบผู้ให้-ผู้รับมาเป็นความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนที่เท่าเทียมกัน (partnership) ดังนั้น ในกลาง ค.ศ. 1994 คณะกรรมาธิการยุโรปจึงได้จัดทำเอกสารเกี่ยวกับนโยบายใหม่ของสหภาพยุโรปต่อเอเชีย ที่เรียกว่า “Towards a New Asia Strategy” เพื่อให้สมาชิกสหภาพยุโรปทั้งหมดร่วมพิจารณาก่อนต่อมาในปลาย ค.ศ. 1994 ได้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-สหภาพยุโรป ครั้งที่ 11 ที่เยอรมนี ผลการประชุมสหภาพยุโรปใหม่ให้มีลักษณะที่เท่าเทียมกันในกรอบของ “สู่ยุทธศาสตร์ใหม่สำหรับเอเชีย” (Towards a New Asia Strategy) ซึ่งมีสาระสำคัญคือ (1) เร่งกระชับความสัมพันธ์ด้านการค้า วัฒนธรรมโดยเน้นอาเซียน อินโดจีน จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ (2) ผลักดันการเจรจาให้จีน และไต้หวันได้เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (3) แก้ไขปัญหาดุลการค้ากับญี่ปุ่น (4) ส่งเสริมการส่งออกสินค้า และการลงทุนของบริษัทขนาดกลางและเล็กของสหภาพยุโรปในเอเชีย (5) ลดอุปสรรคการค้าในการนำเข้าสินค้าของประเทศในเอเชีย โดยจุดประสงค์ของยุทธศาสตร์ใหม่นี้ดังกล่าว เพื่อให้สหภาพยุโรปและเอเชียทำงานร่วมกันสำเร็จใน 4 กิจกรรมคือ (1) ด้านวิทยาศาสตร์

เทคโนโลยี ขนส่ง สิ่งแวดล้อม การติดต่อสื่อสาร (2) ส่งเสริมบรรยากาศการค้า การลงทุน ความก้าวหน้าในการคุ้มครองของสิทธิและทรัพย์สินทางปัญญา (3) การบริการข้อมูลเกี่ยวกับสถานะเงื่อนไขการลงทุนในประเทศ และการให้สิ่งจูงใจทางการเงิน เพื่อร่วมลงทุน (4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยร่วมมือกับ มหาวิทยาลัย การทำวิจัย การแลกเปลี่ยนผู้ดูงาน และความช่วยเหลือทาง วิชาการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในห้วงเวลาดังกล่าวนี้สหภาพยุโรปได้มองกว้างออกไป ถึงการขยายความสัมพันธ์กับเอเชียโดยรวม แต่ก็ยังให้ความสำคัญกับอาเซียน เป็นหลัก

ส่วนสถานการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคทั้งสอง หลังจากนั้นดำเนิน ไปไม่สู้ราบรื่นอันเป็นผลมาจากสถานการณ์วิกฤติเศรษฐกิจเอเชีย และ สถานการณ์การเมืองในไทยเอง

วิเคราะห์ความร่วมมือไทย-สหภาพยุโรปในกรอบ PCA

ความร่วมมือไทย-สหภาพยุโรปในกรอบ PCA จึงเป็นพัฒนาการที่สืบเนื่องมาจากกรอบความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรป ตั้งแต่ ค.ศ.1980 จริงๆ แล้วสหภาพยุโรปมีความมุ่งหวังจะทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area-FTA) กับอาเซียน แต่โดยที่สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศมีความหลากหลาย ทำให้เกิดอุปสรรคในการเจรจาจัดตั้ง FTA ด้วยเหตุนี้ สหภาพยุโรปจึงปรับความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนให้อยู่ในกรอบความตกลง PCA ก่อน ซึ่งขณะนี้ มีประเทศอาเซียนที่ผ่านการทำความตกลงฉบับดังกล่าวกับสหภาพยุโรปแล้ว หลายประเทศ เช่น สิงคโปร์ เวียดนาม มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย โดย

สิงคโปร์ และเวียดนาม ได้พัฒนาความสัมพันธ์ในกรอบ PCA กับสหภาพยุโรป จนสามารถทำความตกลง FTA กับสหภาพยุโรปได้เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ ไทยและสหภาพยุโรปได้เริ่มเจรจากรอบความตกลง PCA มาตั้งแต่ ค.ศ.2004 ซึ่งใกล้จะบรรลุผลแล้วใน ค.ศ.2013 แต่สถานการณ์การเมืองภายในของไทยที่มีการรัฐประหาร ทำให้การเจรจาหยุดชะงักจนกระทั่งมีการเลือกตั้งในไทย ค.ศ.2019 จึงมีการรื้อฟื้นการเจรจาความตกลงในกรอบ PCA อีกครั้งใน ค.ศ.2021 ทำให้ความตกลงดังกล่าวใช้เวลายาวนาน 18 ปีกว่าจะบรรลุผล (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566) สำหรับการเจรจาครั้งนี้ ยังเพิ่มประเด็นใหม่ๆ ในความตกลงด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การค้าดิจิทัล และการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของสตรีและเด็ก ซึ่งการเจรจารอบใหม่ล่าสุดนี้ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปี โดยมีการลงนามความตกลง PCA ดังกล่าวแล้ว เมื่อกลางธันวาคม ค.ศ.2022 ที่เบลเยียม ซึ่งเอกสารความตกลง PCA สะท้อนให้เห็นว่าไทยมีค่านิยมและมาตรฐานต่างๆ ที่สอดคล้องกับคุณค่าสากลของสหภาพยุโรป ซึ่งได้แก่ประเด็นเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน การแก้ไขปัญหาโดยสันติ และการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ไทยยังได้รับประโยชน์จากความตกลง PCA ในเรื่องต่างๆ เช่น (1) การเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขันทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับสากล (2) การถ่ายทอดองค์ความรู้ แนวปฏิบัติจากสหภาพยุโรปทำให้ไทยเข้าถึงเงินทุนด้านการวิจัย และโครงสร้างส่งเสริมขีดความสามารถด้านต่างๆ และ (3) การเปิดโอกาสให้ไทยได้นำเสนอแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในสาขาที่ได้เชี่ยวชาญ เช่น ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า และ (4) การสะท้อนค่านิยมว่าไทยเป็นหุ้นส่วนที่ใกล้ชิด และไว้วางใจได้ของสหภาพยุโรป (กระทรวงการต่างประเทศ, 2566)

สรุปและแนวโน้ม: จากความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาคเป็นทวีภาคี

เมื่อสหภาพยุโรป-ไทย ได้ลงนามความตกลง PCA และความตกลงมีผลบังคับใช้ต่อไปแล้ว ก็จะทำให้การค้าการลงทุน และการแลกเปลี่ยนด้านอื่น ๆ ขยายตัวมากขึ้น และถ้าไม่เกิดอุบัติเหตุทางการเมืองภายในประเทศไทย แบบเดิม ๆ พัฒนาการความร่วมมือสหภาพยุโรป-ไทย ซึ่งเดิมเคยอยู่ในรอบความร่วมมือระหว่างภูมิภาค (inter-regionalism) ตามแนวคิดของ Katzenstein และ Shiraishi ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนมาเป็นการตกลงทวีภาคีตามทัศนะของ CFI Team อันเป็นไปตามธรรมชาติของสมาชิกในอาเซียนที่การร่วมมือกันแบบพหุภาคีในผลประโยชน์แห่งชาติเป็นเรื่องใช้เรื่องง่ายนักในการเจรจา ดังนั้น รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียนจึงต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นการร่วมมือระหว่างสหภาพยุโรปกับสมาชิกอาเซียน แต่ละประเทศหรือความตกลงทวีภาคี โดยมีจุดหมายสำคัญคือ การเจรจาทำข้อตกลง FTA ระหว่างสหภาพยุโรปกับสมาชิกอาเซียนเป็นรายประเทศไทย ในลักษณะ (bilateral agreement) ความตกลงทวีภาคี โดยมีกรอบความตกลง PCA เป็นจุดเริ่มและความตกลงเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านไทย-สหภาพยุโรป ฉบับนี้จะนำมาซึ่งการลดอุปสรรคด้านการค้าระหว่างไทย-สหภาพยุโรปที่เล็กลง ขยายปริมาณการค้า การเข้าถึงตลาดของสินค้าระหว่างกัน แต่จะถึงระดับที่พัฒนาไปสู่การตกลงเปิดการค้าเสรีระหว่างกันหรือไม่เป็นสิ่งที่น่าจับตามองต่อไปโดยใกล้ชิด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2566). *เกร็ดที่มาของกรอบความตกลงความเป็น*

หุ้นส่วนและความร่วมมือรอบด้านไทย-สหภาพยุโรป. ค้นเมื่อ 28

กุมภาพันธ์ 2566, จาก <http://www.blockdit.com>.

รัฐบาลไทย. (2565). *นายกฯ ร่วมพิธีลงนามร่างกรอบความตกลง PCA EU-Thai*.

ค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2565, จาก

<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/62666>.

Bomassi, L. (2022). *A Missed Opportunity on the EU-ASEAN Summit*.

Retrieved December 15, 2022, from

[www.http://carnegieeurope.eu](http://carnegieeurope.eu)

CFI Team. (2022). *Bilateral Agreement*. Retrieved December 30, 2022,

from <http://www.financeinstitute.com>

EU-ASEAN Business Council. (2022). *10th ASEAN-EU Business Summit*

Deepening ASEAN-EU trade: Sustainable Development for all.

Retrieved December 16, 2022, from [www.http://www.eu-asean.eu](http://www.eu-asean.eu)

Gilson, J. (2005). *New Interregionalism? The EU and East Asia* J Eur

Integr, 27(3), 307-26.

Gilson J. (2010). *Eu-Japan Relations and the Crisis Multilateralism*.

London: Macmillan.

Grow Your Business. (2022). *Thailand and the EU Finalize Partnership and Cooperation Agreement*. Retrieved January 18, 2023, from <http://www.growyourbusiness.org>.

Hu, R. W. (2009). *Building Asia Pacific Archi lecture: the Challenge of Hybrid Regionalism*. Retrieved August 15, 2022, from www.brooking.edu/v/media/research/files/papars/2009/7/asia-pacific-hu/07-asia-pacific-hu-paf

McAllister, D. (2022). *ASEAB and the EU: Beyond the Summit, a Call for Action*. Retrieved December 16, 2022, from [www.http://thediomat.com](http://thediomat.com)

Schroeder, H. (1993). "ASEAN and the European Community" in *Journal of European Studies*, 1(Special Issue).